"ROBOTCHYJ NAROD"
(The Working People)
The official organ of the Ukrainian Social Democratic Party, Affiliated with the S. D. Party of Canada.
Published weekly by
The Executive Committee of the U. S. D. P. of Canada.
at 873 Main St. Winnipeg, Man.
Phone: St. John 1465

M. Popovich, Editor.

Subscription $1.50 a year in Canada.
Elsewhere $1.75.

"РОБОЧИЙ НАРОД"
одинока в Канаді і найстарша в Америці соціялдемократична часопись, орґан Укр. Соц. Дем. Партії в Канаді.

Виходить що тижня.

Редактор М. Попович.

Річна передплата на "Р. Н." виносить:
в Канаді **$1.50**
в других краях **1.75**

Рукописий не звертає ся.

За оголошеня редакція "Р. Н." не відповідає.

Адреса до "Р. Н." така:

"ROBOTCHYJ NAROD"
Box 3658, (St. B.) Winnipeg, Man.

Високий кошт житя.

Кошт житя в Канаді зростає щораз більше. Злодійська банда експльоататорів і спекулянтів користає із воєнного часу і рабує населене так ту в Канаді як і в Злуч. Державах прямо в нечувано безличний спосіб. А правительства обидвох тих сусідних держав ні ухом не ведуть, щоб охоронити населене перед тою бандою.

Тимчасом обурене серед народа росте. Підносить ся сильний протест проти покровительств, якими обидва правительства наділяють промислових і торговельних бандитів.

В других державах таж сама справа приневолила правительства забрати у свої руки завідуване всякими средствами найпотрібнійшими до житя а навіть і певними промислами. В других державах понастановлювано диктаторів для завідуваня споживчими средствами. Правительства Канади і Злуч. Держав хотять успокоїти голод та пригноблене населеня назначуванем комісій до розслідженя причин дорожнечі.

Все те назначуване комісій і їхні слідства є лише сьмішною а заразом і болючою комедією. Кінчать ся они звичайно обемистими рапортами і поважними видатками з громадського гроша на оплачене коштів слідства. Дальше правительство не йде. Підносять ся знова крики і нарікання, правительство назначує знова комісію і комедія повтаряє ся.

А торговельні і промислові злодії сьміють ся в кулак і цинічно заявляють, що на тім не кінець, що ціни на все підуть еще в гору. Їх се й не свербить, що там в сенаті Зл. Держ. дехто зве їх злодіями, рабівниками і бандитами, словами вішає їх на стовпах під уличними лямпами; все те для них пустяк, гідний кпин, до того часу, доки дурний народ вибирає собі таке правительство, яке они йому предкладають. Звісна річ, що таке правительство, яке они народови підсувають і вибір котрого они переформовують своїм не малим коштом, обовязує ся служити їхнім, а не народнім інтересам.

Ось тільки що преса подала новинку про те, що п. W. F. O'Connor комісар для розслідженя високого кошту житя предложив "обемисті рапорти", котрі невдовзі будуть надруковані, а котрі виказують чорне на білім, що ціни на уголь і цукор є "ретельні, умірковані і без "неналежних" зисків."

П. O'Connor мало що не каже, що підприємцям навіть кривда діє ся. Він недалекий від сього. Розуміє ся, що той панок не вважає зиску тягненого з чужого труда за "неналежний". Він не назве накопичуване гроша коштом праці других людий злодійством, торговельної спекуляції простою грабіжю; в буржуазнім розуміню ті "інтереси" є найблагороднійшими, найпочетнійшими і, розуміє ся, "найоплатнійшими", звуть ся они делікатними і "приличними" словами. Їх охороняють закони установлені капіталістичними правительствами і тому они леґальні. А коли они в капіталістичному ладі леґальні, то якже може капіталістичне правительство робити їм які перепони. Коли в капіталістичнім ладі той хто при помочи визиску потрафить зробити найбільше гроша вважає ся найгеніяльнійшим чоловіком, як може який небудь O'Connor сказати проти нього щонебудь лихого; як може він сказати, що якийнебудь підприємець несовісно дре "неналежні" зиски.

Колиж той, кого дошкулює високий кошт житя, домогає ся в капіталістичного правительства заради, то робить велику ошибку; а коли він надіє ся від того правительства помочи, то він дурень. Капіталістичне правительство не може іти проти інтересів тої кляси, котрій она служить. Неможливож йому охороняти право визиску і противити ся йому; не можливо служити визискувачам і визискуваним.

Щоби усунути визиск треба усунути капіталістичний лад. З усуненем капіталістичного ладу у суне ся і причини високого кошту житя, нужди і голоду.

До того всего народ має одно сильне оружє: —право голосу. Коли ті, котрих давить на дні нинішне житє, в часї виборів не будуть ждати, щоб їм хтось звідкись присилав непрошених кандидатів на послів до законодатних тіл але будуть самі вибирати з проміж себе таких людий, котрі борять ся проти теперішного капіталістичного ладу, то визискови з його наслідками прийде скоро кінець.

Чоловіка, котрий шукає мудрости, можна назвати розумним, але єсли він думає, що він її найшов, він безумний.

Перський Альбітіс.

Весь тягар на плечі робочого люду.

Експльоатація робочого люду в Канаді вела ся завсїгди на більшу скалю чим в других промислових краях; кошт житя також був більший чим деінде. Він почав зростати в Канаді до високої міри ще тоді, коли про війну ще й чутки не було; і зростав він, як виказують урядові рапорти, скорше чим у всякім другім краю в сьвіті.

Прийшла війна і положене стало еще гірше. Правительству треба було гроший і оно почало добувати їх при помочи податків і цла. Оподатковано передовсїм все те, що потрібне людям до їди і одягу. Капіталісти, розуміє ся, ніколи не позволяють накладати на себе тягарів. Тому, коли їм прийшло ся платити податок і цло, они підняли на всьому ціни і звалили увесь тягар на консументів, на плечі робочого люду. Ба, при тій нагоді капіталісти значно більше повисшили ціни чим малиб они се зробити, хотячи лише стягнути з консументів наложений податок і цло. І так: коли напр. за товар вартости один доляр прийшло ся платити два центи оподаткованя, они не підвисшили ціни на ньому на тих два центи більше, але три-чотири-пять центів і замість доляра робітник мусить платити за той товар доляр і три, чотири або пять центів. З того два центи іде на наложене оподатковане а решта се додатковий зиск підприємця до того, що він вже й передтим діставав.

Щож до самого цла, то оно виросло так в послїднім роцї, як в жаднім іншім із воюючих країв. В других воюючих краях, на територіях котрих ведеть ся війна, на початку війни понизили цлову тарифу, а канадійське правительство, хоч Канада далеко від военного терену, підвисшило її до високого степеня.

І так державний дохід з цла за фіскальний рік скінчивший ся 31 марця 1917 р. виносив $145,949,107, підчас коли за попередний рік він виносив о $43,339,486 меньше.

Тих $43,339,486 се лише частина того великого тягару який додано на плечі робочого люду тільки в послїднім роцї до тягару з попередних літ. Говоримо на плечі робочого люду, бо іменно він все те мусить заплатити.

Дохід з цла лише за місяць марець в 1917 р. виносив $15,209,118, підчас коли за марець 1916 р. він виносив $10,663,234. Порівнавши дохід з цла за той один місяць в обидвох роках, ми находимо ріжницю о $4,545,884. Дохід з цла за місяць марець 1917 р. був найбільший з усїх місяців в історії Канади; взагалї послїдний рік побив всякий рекорд.

В 1896 р. цлове оподатковане виносило $19,833,279; в 1906 — $46,064,596; а в послїднім саме додаткове цло виносило майже стільки, що загальна сума з цла десять лїт тому назад.

Повторяємо, що весь той тягар спадає в Канадї на плечі працюючого люду. Він має його двигати в той самий час, коли капіталістичні паразіти давлять ся доходами. І як тільки де піднесе ся голос, щоб їх заставити бодай до відреченя ся певної пайки їхніх зисків в ту тяжку годину, то зараз же дасть ся чути грімкий голос їхнього злодійського обуреня.

Але народ сам собі винен. Колиб на капіталістів спадав сей тягар, то они всїми силами боролиб ся проти нього. А коли се паде на долю робочого народа а він мовчить, то тодї нема йому що нарікати на кого іншого.

Нарікати на правительство нема змислу; коли оно лихе, то пощо-ж його було вибирати? А коли народ починає розуміти свою ошибку, то повинен її направити в часї виборів.

Лиш треба йому завсїгди памятати, що положене до тої пори не змінить ся, доки він буде вибирати на своїх репрезентантів капіталістичних слуг з консервативної або лїберальної партії.

Робітництво і Знане.

Робітництво і взагалї широкі працюючі маси з незвичайною силою проявляють в наші часи одну з найлїпших, одну з прекраснїших рис новітньої людини — **жадобу знаня.**

Кляси пануючі і маючі, себ то всї ті, що називають себе "осьвіченими" і що жиють **крадїжю чужої працї,** вони уміють лише **споживати,** а **творити** не хочуть і не потребують, бо за них те робить найманий працївник.

І вони наймають його не лише для працї фізичної, себ-то для працї на фабрицї і в полї, а також і для працї духової, розумової. **Наймають** дневникарів, котрі пишуть їм їх ґазети, **наймають** професорів, котрі вчать їхніх дїтий, **наймають** інжинерів, що будують, і учених, що сушать свої голови над удосконаленем машини.

В наші часи все **за гроші,** все **на продаж,** навіть розум, навіть серце і... совість!

Але народні, працюючі маси, котрі жиють з своєї працї, котрі споживають лише те, що самі витворили, хоч їм і приходить ся продавати свою фізичну силу, силу їх рук ,то вони нікому не продають ні своїх голов ні своїх душ! А через се і потяг їх до науки, до знаня не забруднений торговельно-продажним духом нашої суспільности, через те потяг той такий чистий, юнацько-сьвіжий, бадьорий і такий буйний.

Одначе змагають робочі маси до знаня ще й через те, що в останні часи воно — чисте і правдиве знанє — стало їм конечне потрібним.

Суспільне житє і розвиток покликали тепер робітництво до участи в громадських справах, а в наслїдок того повстав на цїлім сьвітї — **робітничий рух.**

Великий се і чудовий рух! Ті, котрі вчера ще були безсловесними рабами, гинули в пекольній працї без оклику протесту і з молитвою на устах до невідомого бога, тепер становлять велитенську многомілїонову армію, котра "на всїх язиках" загомоніла, ушикувала ся і виказує просто чудеса сили, сьвідомости та шляхотности своїх поривань і цїли.

Робітничий рух, як оновлююча буря проніс ся над нашою грішною землею і викликав в народних масах нечувану жадобу поступу, **жадобу знаня.**

Лише тепер ми знаємо, які незмірно великі культурно-творчі сили дрімали в працюючих масах, бо коли вони спромогли ся впродовж поріввюючи короткого часу заснувати сотки робітничих ґазет, видати цїлі гори робітничих просьвітних книжок, витворити безліч робітничих просьвітних товариств, то все се повстало лише силою самоосьвітної орґанізації, себ-то без допомоги держави і великих капіталів, котрими розпоряджають маючі кляси, отже силою лише натхненої потреби і потягу до знаня.

Сила, котру дала робітництву його орґанізація, поставила перед ним складні завданя і вимагає від нього високої інтелїґенції, чуйности і осьвіти. Розказують приміром, що в Анґлії секретарі зовадових орґанізацій перед обнятем посади складають старшим товаришам іспит, котрий не легший від докторських іспитів у нас. Такий секретар мусить добре знати ся на суспільних науках, бо він, приміром, повинен обчислювати, чи є потреба його заводовій орґанізації починати страйк і чи може вона з огляду на суспільні відносини (підупад чи піднесене промисловости і взагалї господарський стан) виграти боротьбу.

Але чи-ж то тільки в економічній боротьбі робітникам потрібна осьвіта, хіба не потрібна вона і може ще в більшій мірі в боротьбі політичній, в боротьбі проти релїґійного туману і взагалї проти всїх ідей, котрими жиє і котрими зміцнює себе наше збудоване на визиску і неправдї суспільство?

Сучасний робітник мусить дуже богато знати, коли не хоче віддати себе на ласку і "опіку" маючих кляс, жиючих його потом і кровю.

А особливо в останні часи робітництво повинно дбати про самоосьвіту.

В міру того, як збільшуєть ся ворожість його до сучасних порядків, в міру того, як рвуть ся останні звязи робітництва з сучасним сьвітом визиску і пануваня людини над людиною, коли відпадають спільні завданя у робітників і новітних маючих кляс в їх спільній боротьбі проти старих кріпацько-февдальних порядків — інтелїґенція відходить від робітництва. Робітництво тепер само мусить боронити свої інтереси і само, значить, мусить здобувати для того відповідну осьвіту.

Настав такий час і для українського робітництва. Колись масово прихильна до нього інтелїґенція, тепер цїлком охолола до робітничої справи і вийшла з робітничих орґанізацій. Але вийшовши з них, інтелїґенція не забула всеж про робітництво. Вона приходить тепер до нього з новими словами, з іншою і чужою робітництву наукою, наукою **буржуазного націоналїзму.**

Вчорашний спільник робітництва, сьогодня є вже в своїй більшости його ворогом, бо прищіплює йому не те знанє, котре відповідає його клясовим інтересам, а знанє і ідеї кляси маючих, котра народжуєть ся в нашому народї і вістуном котрої виступає тепер наша інтелїґенція.

Українське робітництво, коли воно хоче відколоти ся від сьвітової армії робітничої, коли йому ходить о те, щоби не позаростали стежки сьвітового робітничого знаня до нашого народу, повинно з горячим завзятєм і охотою взяти ся тепер до **орґанізації української робітничої самоосьвіти.**

Наша часопись власне служить сїй метї. Але як у всїх формах робітничого руху так і в **самоосьвітї** ми лише тодї спроможемо ся поступити вперед, коли будемо йти дорогою єдности і братньої співдїяльности. Від вас самих, товариші, залежить її успіх і тої справи, котрій вона служить.

Бо сьвятою є заповідь нашого учителя Маркса, що: **"визволене робітників є дїлом самих робітників".**

Л. Ю.

ІСТОРІЯ ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА.

(Після Дж. Б. Бенгама, написав М. П.)

(Продовжене).

"Робітник є примушений продукувати річно на $1,789 вартости товару (гл. Dr. Geo E. Steabling — "Economic Development of the Unites States", 1886, сторона 10) і одержувати з того в формі платнї, пересїчно лише $350 річно. Консекветно, кождого року робітник продукує на $1,448 вартости товару понад ту суму яку він дістає і за яку він може купувати все, що йому потрібно. Капіталїст мусить отже шукати деінде за консументом, щоби збути ту надвишку товару, котрої платня продуцента не позволяє йому збути її на місци. Пропорціонально до того, як розвиває ся модерна великанська фабрика і як щораз більше людий стає простими зарібниками, зменьшає ся також можливість збуту тої промислової надвишки на "домашнім ринку" і капіталїзм мусить тому глядїти за чужосторонним ринком а тим самим кусить вступати в конкуренцію зі всїми соперниками на ринках цїлого сьвіта."*)

"Професор Т. Іерцка, з Відня (з Австрії) каже: "Я обчисляв кілько працї і часу потрібно, при помочи нинїшних механїчних средств, для випродукованя всего що потрібно для удержаня двайцять двох мілїонів мешканців Австрії в свобіднім положеню і вигодї, себ то: забезпеченя їм поживи, одежі і мешканя, визначуючи для кождої фамілії дім о пяти кімнатах, включаючи опал, медицини, умебльоване і інші річи. Я обчислив, що потрібно би 26 мілїонів акрів орної землї і 8 мілїонів акрів пасовиска, себ то около 11½ акра на кождого мешканця, і 615,000 робітників, щоби працювали 11 годин денно, через 300 днїв в роцї.

"Тих 615,000 робітників є лише 12.3 процент населеня спосібного до працї, виключаючи женщин, дїтий понизше 16 лїт і мущин повисше 50 лїт.

"Єслиби замість тих лише 615,000 робітників забрано до працї всї пять мілїонів мущин спосібних до працї, то они потребувалиб працювати лише 37 днїв в роцї або колиб они працювали 300 днїв в роцї, то потребувалиб працювати лише 1 годину і 22½ мінути денно.

"Колиб до того включити всї предмети роскоші, то потрібноби 1 мілїон робітників, або 20 процент всього населеня спосібного до працї, аби они працювали 2 години і 12 мінут денно через 300 днїв в роцї. Та скількість робітників заосмотрилаб 22 мілїони Австрійців у всьо, що їхня душа забаглаб.

"І знова, єслиб всї пять мілїонів робітників працювали по 2 години і 12 мінут денно, то они потребувалиб працювати лише по два місяцї річно. Скільки, отже, часу осталоб ся науку і розривки, після того, як всї житєві матеріяльні вимоги булиб заспокоєні."**)

*) Ібзен.
**) "Закони соціяльної еволюції."

"Початок кінця вже прийшов. Майже що години винаходять средства для удешевленя продукції, а кожде таке средство введене в практику, означає заступлене робітників при роботї. "Арістотель сказав, що невільництво було потрібне і оно не зникне аж до віку машинерії". Нинї вже є машини; є вже парові конї і інші твори людського ґенія; они є зелїзними і сталевими невільниками нинїшної доби. І тому, що они вже є, година людської свободи вже вибила."***)

"Немов шум води з усїх рік, чути нинї щораз сильнїйше домагане в кождім краю, в кождій мові, що би змінити соціяльний і економічний лад в сей спосіб аби знести раз на завсїгди пануючі тепер нерівности і аби всї люди рівно дїлили ся працею і рівно уживали її плодів."***)

"На грунтї абстрактної справедливости, соціялїзм є не лише не заслугуючий на нагану, але новинен бути сьвятим приказом."***)

Після тих цитатів з високих авторітетів, поглянмо побіжно на професії — адвокатів, попів, лїкарів, унїверситетських професорів і вихователів взагалї — що они роблять ті люди, котрі мають спромогу, як Блекстон каже "розвивати людський ум." Що они роблять для людства?

Адвокат лише помагає подїлови богацтва зрабованого з робітників часто беручи львину часть тогож для себе; лїкар позірно дбає про фізичне здоровлє обидвох — продуцента і галапаса, роздїляючи свою увагу проміж обидвох факторів вс суспільстві—продукуючий і обсорбуючий богацтво; піп наказує робітникови аби був смиренний і терпеливий в його убожестві і напоминає щасливого визискувача аби хвалив Бога за його гойні дари.

Але число убогих зростає і они не хотять терпіти; они щораз то більше приближають ся до розуміня правди і справедливости а віддаляють ся від віри в дальше істноване християнської цивілїзації, котра в своїм змістї є нехристіянською; цивілїзації о канїбальській етиці і варварських моралях; цивілїзації в якій молитва убогого не приносить жадної користи, але рабунок богача приносить дуже богато.

Робітники прийшли до зрозуміня того факту, що они не можуть надїяти ся на жадні права, кромі тих, котрі они сами для себе установлять. Они вірять в те, що сказав Ісай: "Они не мають будувати а другі мешкати; они не мають засївати а другі їсти", — і дальше они не хотять без протесту зносити тої убійчої анархії в суспільнім житю, продовжуваної експльоататорами в своїх інтересах і санкціонованої та піддержуваної добре платними самозванчими небесними аґентами. Они не хотять дальше терпіти того безладдя в суспільстві, завдяки котрому в погонї за богацтвом річно гине більше людий чим протягом пять лїт котрої небудь війни в минувшинї. Є се війна кількох проти громади людий, за котру робітники мають платити майном і житєм.

**) Jules Guesde — "Промова в французькім парляментї."
**) Bellamy — "Looking Forward".
***) Bernard Shaw.

(Докінчене в слїдуючім числї)

Фрідріх Енґельс.

Розвиток соціялїзму від утопії до науки.

(Продовжене).

Той натиск сильно зростаючих продуктивних сил против їхньої капіталїстичної марки, той зростаючий примус до признаня їх суспільного характера, змушує клясу капіталїстів, щоб вона сама що-раз більше трактувала їх як суспільні продуктивні сили, о скілько се серед капіталїстичних условин взагалї можливе. І період промислового розцьвіту зі своїм безграничним розростом кредита, і сам крах через упадок великих капіталїстичних підприємств, пруть до тої форми усуспільненя більших мас продукційних засобів, що проявляєть ся в ріжних родах акційних товариств. Декотрі з тих продукційних і комунікаційних засобів вже з гори такі кольосальні, що виключають, як пр. зелїзницї, всяку иньшу форму капіталїстичного визиску. На певнім степени розвитку не вистарчає вже і та форма; краєві великі продуценти тої самої галузи промислу лучать ся в "трост" (Trust), спілку для реґуляції продукції; вони назначають загальну скількість, яку мають ся випродукувати, дїлять її між себе і таким чином вимушують означену з гори цїну продажі. Та що такі трости при першім злім часї для підприємства розладять ся, то пруть тим самим до ще більше сконцентрованого усуспільненя: вся галузь промислу переміняєть ся в одним-одно велике акційне товариство, краєва конкуренція робить місце краєвому монополеви того товариства, як се стало ся 1890 р. з анґлїйською алькалїчною продукцією, яка тепер після з'єдиненя всїх 48 великих фабрик находить ся в руках одним-одного, суцїльно веденого товариства з капіталом 120 мілїонів марок.

В тростах переміняєть ся свобідна конкуренція в монополь, безплянова продукція капіталїстичної суспільности капітулює перед плянмірною продукцією наступаючої соціялїстичної суспільности. Все те найперше іще на користь капіталїстів. Але визиск стає тут такий очевидний, що його упадок конечний. Ніякий нарід не буде терпіти веденої тростом продукції, такого очевидного визиску суспільности малою бандою відтиначів купонів.

Сяк чи так, з тростами чи без них, мусить*) наконець офіцїяльний репрезентант капіталїстичної суспільности, держава, переняти управу продукції. Ся конечність переміни в державну власність виступає найперше в великих комунікаційних інституціях, як почта, телеґрафи, зелїзницї.

Коли крізи відкрили нездібність буржуазії до дальшої управи новочасних продуктивних сил, то переміна великих продукційних і комунікаційних інституцій в акційні товариства, трости і державну власність показує недостаточність буржуазії для сеї цїли. Всї суспільні функції капіталїстів сповняють тепер оплачені урядники. Капіталїст не має тепер іншої суспільної дїяльности крім відтиная купонів і гри на біржі, де ріжні капіталїсти відбирають один другому капітали. Коли капіталїстичний спосіб продукції усував найперше робітників, то тепер усуває

капіталїстів і спихає їх, зовсїм так са
бітників, між злишне населене, хоч
ще не між промислову резервову армі
Але анї переміна в акційні товарис
сти, анї в державну власність не знос
що на продуктивних силах витискає м
тала. При акційних товариствах і трост
видне. Держава знов єсть лиш орґанїз
творить собі буржуазійна суспільнi
зберігати загальні внїшні условини
стичного способу продукції против на
бітників і поодиноких капіталїстів. Н
держава і по своїй формі єсть в сути
талїстичною машиною, державою ка
ідеальним все-капіталїстом. Чим біл
дуктивних сил переймає вона на свою
тим більше стає дїйсним всекапіталїс
більше горожан визискує. Робітники
наймитами, пролетаріями. Капіталїст
словин не зносить ся, лиш доводить
крайних границь. І тут вони провалю
Державна власність продуктивних си
розвязка конфлїкту, але вона криє в с
мальний спосіб розвязки.

Отся розвязка може лежати лиш в ті
спільний характер новочасних прод
сил буде фактично признаний, що спо
дукції, присвоєня і виміни буде пого
суспільним характером продукційних
А се може лиш так стати ся, що суспіл
вно і без обиняків заволодіє продуктив
лами, які переросли всяку іншу управу
спільної. Таким чином суспільний харак
дукційних засобів і продуктів, що теп
тає ся против самого продуцента, пер
періодично спосіб продукції і виміни
дить лиш як слїпий природний закон
і руйнуючо, буде переведений проду
повною сьвідомістю і перемінить ся з
перепони і періодичного упадку в найм
шу підойму продукції.

Суспільно дїяльні сили проявляють с
мо, як сили природи: слїпо, насильно,
чо, доки їх не пізнаємо і не числимо ся
Та коли ми їх вже пізнали, поняли їх дїя
напрями, їх успіхи, то лиш від нас сам
жить, підчиняти їх що-раз більше наші
при їх помочи осягати наші цїли. Се ві
ся особливо до нинїшних могучих про
них сил. Як довго ми уперто бороним с
міти їх природу і характер — сему зрозу
пирає ся капіталїстичний спосіб про
його оборонцї — так довго дїлають ті с
мо нас, против нас, так довго опановує
як ми се широко представили. Але коли
міти їх природу, то в руках з'єдинених
центів можуть вони перемінити ся з дем
володарів в послушних слуг. Се ріжні
руйнуючою силою електричности в гро
рі а увязненою електричністю в телеґ
жаровім луку, ріжниця між пожаром а

*) Говорю: мусить. Бо лиш тодї, коли продукц
мунікаційні засоби дїйсно переростуть управу
товариств, коли отже удержавнене економічно н
лиш тодї означає воно, хоч-би переводила його
шна держава, економічний поступ, осягнене но
пеня на шляху опанованя всїх продуктивних за
рез саму суспільність. Та в найновійших часах,
Бісмарк кинув ся до удержавненя, проявив ся яки
шивий соціялїзм, що виродив ся тут і там навіть
лїзм, який всяке удержавнене, навіть Бісмарківськ
ває прямо соціялїстичним. Коли-б таке удержав
тюну було соціялїстичним,то в такім разї Наполеон
терніха треба би зачисляти до перших основате
ялїзму. Коли бельґійська держава із своїх буде
лїтичних і фінансових причин побудувала сама в
лїзницї, коли Бісмарк удержавним головні зелїзн
Прус без всякої економічної конечности, прямо н
мочи їх на случай війни лучше урядити і викорис
зелїзничих урядників виховати на правительств
борчу худобу, а головно, аби сотворити собі но
ло доходів, незалежне від ухвал парлямента, —
як не були соціялїстичні кроки, безпосередно чи
дно, сьвідомо чи несьвідомо. Інакше королївська
торговля, королївська порцелянова мануфактура
компанїйні кравцї при війську були-б соціялїсти
рядженями, або навіть удержавнене — домів розп
за Фрідріха Вільгельма III. в 30их роках (минувш
лїтя — **М. Л.**) пропонував зі всею серіозністю
Шлєвмаєр.

Лев Юркевич.

Суспільно-по
житє і кля

Тільки разом з приходом капіталїзм
почали цікавитись політичним житєм і
участь.

Раніще, за февдальних порядків, се
родні маси були глухі до всього, що діє
жава з свого боку також не числилась
прислухалась до їх голосу і про їх інтер
лась отже до них так само, як і паньство
за "бидло", за щось майже недостойне

Все, одначе, змінилось, коли виник
виросла в них буржуазна кляса і робіт
сподарське житє так, порівнюючи з сі
ускладнило ся, що опіка старих правите
ти розвиток промисловости і торговлї.

Буржуазія і робітництво повстало
ду і боротьба їх за політичну рівність і
чилась в Европі та час від часу вибуха
рухами.

Перщим великим проявом цеї боро
цуська революція (більше як сто років
шою яскравостю були розроблені ідеї по
галї нового ладу.

Сучасна буржуазна кляса не йде вже
шучостю в боротьбу за політичну волю,
шувати робітництво, котре так вже доз
що готове кожний широкий народний
буржуазної кляси. Тим-то ся остання во
дї з старими правительствами, а коли
ьих політичних порядків, то підносить
спокійно.

Але французька буржуазія, котра не
кої революції великих богацтв та й робі
ке вороже до неї, чула себе дїйсною пре
лених старим ладом, вона повстала прот
палом і виробила новий, здавало ся, заг
гляд.

Французькі буржуазні учені і дїячі
зимогу повної демократизації політичн
перед законом з боку прав і обовязків,
що головними елементами суспільства є
ба, казали вони, має "природне право" н
і держава повинна тільки берегти цю во
ли всякий подїл між людьми — по кляса
пальностям і т. и. і узнавали тільки люд

ARCHIVES OF ONTARIO
TORONTO